

Ijyeé bi'tsiáa nga
bixkíyajian ko bindáa
jè 'én-ná ra nakjé.
'Én ngixó

Empiezo a leer y escribir
en mi lengua.
'Én ngixó

**Ijyeé bi'tsiáa nga
bixkíyajian ko bindáa
jè 'én-ná ra nakjé.
'Én ngixó**

**Empiezo a leer y escribir
en mi lengua.
'Én ngixó**

Secretaría de Educación Pública
Dirección General de INEA
Dirección Académica

Créditos a la presente edición

Coordinación académica
Sara Elena Mendoza Ortega
Carmen Díaz González

Adaptación del prototipo
Sandra Bautista Martínez

Asesoría técnico-pedagógica del prototipo
Rocío Flores Fernández

Colaboración
Rocío del Carmen Cruz Pérez
Rocío Susana Rojas Ramírez

Adaptación en lengua én ngixó
Leonardo Avendaño Bautista

Revisión técnico-pedagógica en lengua én ngixó
Yásnaya Elena Aguilar Gil
Elisa Vivas Zúñiga
Guillermina Duarte Hernández
Miguel Angel Recillas González
Rocío Susana Rojas Ramírez

Apoyo técnico
Nuria Zuleica Cruz López
María de Jesús Chávez Hernández

Coordinación gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Ilustración
Instituto Lingüístico de Verano A.C.
Arte para la alfabetización en México

Este material tiene como antecedente los contenidos producidos por el Instituto Lingüístico de Verano A.C. Combinación de Métodos de Lectoescritura (COMELE), segunda edición 2006, cuyos créditos son: Encargados de la adaptación y traducción al español del Modelo Económico Multi-estratégico (Multi-strategy Economy Model): Juanita Lind de Watters, Jan Johnson, Julie Nelson de Hernández y el Departamento de Español, ILV México.

Empiezo a leer y escribir en mi lengua. Én ngixó. MIBES 1. Guía para el asesor bilingüe. D.R. 2008 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, México, D.F., C.P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin la autorización escrita de su legítimo titular de derechos.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9
ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con español como segunda lengua*: 970-23-0500-4
ISBN *Empiezo a leer y escribir en mi lengua.* Én ngixó. MIBES 1. Guía para el asesor bilingüe: En trámite

Impreso en México

Nga'tsì 'én ra jchítá'yáko ra 'ya jè xajon ra-kìi:

	Página
Mé xá-la jè xajon ra-kìi	4
Aspectos generales del módulo	5
Materiales educativos del módulo	7
Recomendaciones generales	8
Propósito general del módulo	10
Propósitos específicos	10
Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni A. Nise	11
Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni B. Tijí	13
Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni Ch. Ime	15
Jchítá'yé jè ra ma-ni jngo 1. Nise	17
Jchítá'yé jè ra ma-ni jò 2. Nisa	20
Jchítá'yé jè ra ma-ni jàn 3. 'Ya	23
Jchítá'yé jè ra ma-ni ijòn 4. Je	26
Jchítá'yé jè ra ma-ni 'òn 5. Tijí	29
Jchítá'yé jè ra ma-ni jòn 6. Niso	32
Jchítá'yé jè ra ma-ni ito 7. Kátó	35
Jchítá'yé jè ra ma-ni jìn 8. Ningó	38
Jchítá'yé jè ra ma-ni ijan 9. Ndiyá	41
Jchítá'yé jè ra ma-ni te 10. Natsí	44
Jchítá'yé jè ra ma-ni te jngo 11. Ime	47
Jchítá'yé jè ra ma-ni te jò 12. Tí'ba	50
Jchítá'yé jè ra ma-ni te jàn 13. Cho-sera	53
Jchítá'yé jè ra ma-ni te ijòn 14. Kíñé	56
Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn 15. Xità.	59
Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jngo 16. Làxa	62
Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jò 17. Ifi	65
Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jàn 18. Píyó	68
Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn ijòn 19. Chroba	71

Mé xá-la jè xajon ra-kìi

Jè xajon ra-kìi ra bíyachiya-ná tsaji-ní, jì ra tjibakonyi nga bisìko'ti jñà ìxti ra sa ìnchimiìjin kò jñà ra ijye xìta jchínga nga katama-la kátíxkiyajin kò ma-la kátínda xajon.

'Ya-ná nga jè xá ra-kìi ra tjíne-ná nga 'sieén mì tsa chiba chiba chjá tjín kò mì tsa tà nditon koma jìn, 'koaá ma-ni ya jè xajon ra-kìi ra bíyachiya-ná 'koaá 'sín tí'mi-li kó'sín tjín nga jngó jngó xá ra tjíne-la 'sìin kò xìta ra ìnchikotá'yá mé-ni nga katabitjason-ni xá ra tjíne-li nga 'sìin.

Jè xajon ra bíyachiya-la jè ra kòkonya ra 'ya jè xajon 'tse kjoachjine ra-kìi ra 'mì: Ijyeé bi'tsiáa nga bixkiyajian kò bindáa jè 'én-ná ra nakjé. Nga 'én-ná. Jè-ní ra tñen-ngi nga kòsìko-li jè xá ra 'ñó chjí-la ra tjíne-li nga 'sìin nga kòkónyi.

Jè ra mejèn-ná tsa jñà xajon kù 'koaá 'sín nda katasìko'ta-li. Tanga jè ra 'ñó machjeén nga 'koaá 'sín 'tjìn koni 'sín tjín nga'tsì xá ra ì tíchja nga 'sìin kò nga 'koaá 'sín tìchjín nga'tsì xajon ra tsjá kjoachjine ra ì nchrabá koni 'sín nga tí'mi-li. 'Koaá 'sín chi chiba jchii kó'sín nga ìtse ìtsé koma-la jñà xìta ra ìnchikotá'yá koni 'sín nga skoótá'yáson ra jñà.

Jè xajon ra bíyachiya-la jè ra kòkonya kjín 'ka tjín-ni kó'sín nga kja-tsò kja-tsò. Tíchja kó ta 'sín nchrabá nga'tsì jñà xajon 'tse kjoachjine ra-kìi. Tì'koa tíchja 'én ra tísi'tin jìon a'ta 'tse nga'tsì xajon kù kò mé xá ra tñen-ngi ta nga'tsì jñà xajon 'tse kjoachjine ra-kìi ra mì: Ijyeé bi'tsiáa nga bixkiyajian kò bindáa jè 'én-ná ra nakjé. Nga 'én-ná. Nga jngó jngó 'én ra ya nchrabá, 'koaá 'sín níki'tsjen jìn nga ndaá kochjeén-li mé-ni nga nda katàchiya-li koni 'sín nga kòkónya-la jì jñà xìta nga katama-la nga kátíxkiyajin kò kátínda xajon.

Jñà xìta 'tse xìtaxá ítjon ra tjítsajna ya Naxìtsje ra ijncha ítjon-la a'ta 'tse skuela 'tse xìta jchínga (Instituto Estatal de Educación para Adultos) 'koaá 'sín tsjá-li kjonda nga batoó chjí-la koni 'sín nga tji'bi nìchjin-li nga tji'ni jè xá ra-kìi ra 'ñó nda tjín nga tjibisìko'ti jñà ìxti ra 'sa ìnchimiìjin kò jñà ra ijye xìta jchínga nga katama-la katabíxkiyajin kò ma-la kátíndaá xajon, kò 'koaá 'sín tísíjé-li nga ngi kóó kjotsja-li nga 'tì isi nìchjin-li.

¡Nainá ra kíichjí-li nga kò'sín bìtsajnajtién a'ta 'tse xá ra biné-lá ijo-ná!

Aspectos generales del módulo.

Para el diseño del módulo ***Empiezo a leer y escribir en mi lengua.*** 'Én ngixó se tomó como base la Combinación de Métodos de Lectoescritura (COMELE) al cual se le hicieron algunas adaptaciones de acuerdo con otras experiencias de alfabetización.

El resultado fue este método en el que se enseñan paulatina y sistemáticamente las letras del alfabeto de la lengua 'én ngixó por medio de palabras clave que se trabajan a través de textos breves. Se inicia con el conocimiento de las letras o grafías que se presentan de manera más frecuente en la lengua 'én ngixó para concluir con las menos utilizadas. Con respecto a las palabras y a los textos se busca que sean significativas para las personas jóvenes y adultas y que estén acordes con su realidad.

Otra de las características de este método es que la lectura y la escritura se trabajan como parte de un mismo proceso, es decir, a la par que se aprende a leer, se aprende a escribir.

De las veintidós lecciones que forman parte de este método, las tres primeras, las lecciones **A**, **B** y **Ch**, son de introducción al proceso de enseñanza-aprendizaje. En éstas se promueve la diferenciación auditiva y visual, habilidades necesarias para el desarrollo de la lectura y escritura. De las lecciones 1 a la 22 se atiende de manera inmediata una necesidad expresada por las personas jóvenes y adultas: escribir su nombre completo y, a mediano plazo, otros requerimientos relacionados con la lectura y escritura de diferentes tipos de textos.

Los pasos metodológicos en función de los cuales se trabaja cada lección son:

1. Visualización y lectura de la palabra clave apoyada con un dibujo.
2. Recuperación de la experiencia del adulto que se detona a partir de dos preguntas relacionadas con el dibujo y la palabra clave.
3. Lectura de un texto relacionada con la palabra clave.
4. Comprensión e interpretación del texto.
5. Visualización, lectura y escritura de la palabra clave.
6. Localización de la palabra clave en el texto.
7. Visualización, lectura y escritura de la grafía que se trabaja en la lección.
8. Formación de palabras con las grafías estudiadas en la lección y con las abordadas en las lecciones anteriores.
9. Ejercicios de aplicación de lo aprendido.

Materiales educativos

El material que forma parte de este paquete modular es:

Para el asesor:

- Guía para el asesor bilingüe
- Láminas
- Palabras clave
- Tiras del alfabeto
- Tiras de números

Para las personas jóvenes y adultas:

- Libro del Adulto
- Libro de Lecturas
- Planillas del alfabeto
- Planillas de números
- Lápiz
- Bolígrafo
- Goma
- Sacapuntas
- Cuaderno de cuadrícula

Recomendaciones generales

a. Es muy importante que antes de cada sesión, leas la lección que vas a trabajar ese día, organices las actividades y tengas preparado el material que vas a utilizar, no debes improvisar.

b. Antes de iniciar cada una de las sesiones, acude unos minutos antes de la hora en que acordaste con las personas jóvenes y adultas y revisa que todo esté listo en el lugar de las sesiones: material didáctico, sillas, limpieza del salón, etcétera.

c. Al iniciar la primera sesión preséntate con las personas jóvenes y adultas aunque ya te conozcan, dales la bienvenida e informales sobre la duración de las asesorías, el horario y los días. Comenta con ellos sobre lo que esperan al asistir a las reuniones de asesoría. Algunas de las personas jóvenes y adultas expresarán su necesidad inmediata de aprender a escribir su nombre (por esta razón asisten a las reuniones de alfabetización), de ahí que la tenemos que atender. Por esto, hay una página dedicada a ello en su Libro del Adulto. Ten siempre presente sus expectativas. Además deberás leerles la presentación de su Libro del adulto, esto les ayudará a reflexionar sobre la importancia de aprender a leer y a escribir otras cosas.

d. Asegúrate de que todas las personas tengan su Libro del adulto y lápiz.

e. Sé amable y paciente con ellos si tienen dificultades para aprender, poco a poco se irán superando estas limitaciones. Motívalos para que continúen.

g. Recuerda que durante las sesiones, únicamente hablarás en **'én ngixó**, pues es la lengua que hablan y con la que se comunican las personas jóvenes y adultas y que están aprendiendo a leer y a escribir.

h. En los ejercicios donde lees con las personas jóvenes y adultas, deberás hacerlo en voz alta, ir de manera pausada para que te sigan en la lectura y puedan comprender el texto.

i. Cuando trabajes con las preguntas, debes esperar a que contesten una para continuar con la siguiente. De la misma manera, debes esperar a que escriban una letra o grafía, palabra u oración, según sea el caso, antes de pasar a la siguiente.

j. Cuando cambies de actividad, debes asegurarte que todos hayan concluido la realización de la misma.

Propósito general:

Que las personas jóvenes y adultas:

Se alfabeticen en su primera lengua o lengua materna, por medio del aprendizaje paulatino de las letras o grafías del alfabeto **'én-ná**.

Propósitos específicos:

- Desarrollen las habilidades de diferenciación visual a partir de la distinción de figuras geométricas, letras y palabras.
- Desarrollen las habilidades de lectura como la comprensión e interpretación de textos; así mismo de letras, palabras y oraciones.
- Desarrollen las habilidades de escritura de letras, palabras y oraciones.
- Escriban su nombre propio.
- Inicien el conocimiento formal de algunos tipos de textos.

Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni A. Nise

1. Takón-la jè isén ra-kìi jñà xità ra inchikotá'yá kò tìxkiyajìn jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà 'én kii jñà xità ra ichikotá'yá a'ta 'tse isén ra kabakòn-la:

¿Yá ndí cho kii ra inchitjotjén?

¿Mé ra inchifikátsji?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

¿Yá nise-ni jè nise ra-kii?

Jè nise ra-kii, nise iso 'ki, kjameé kò'ki koni jè chikofa. Jñà ntsako 'ngaá kjòn, itsjí-ni kò inì kjòn. Jè tsja ní'ña ndi'tsin jma-ngi kjòn kò mejèn tsa jma kjòn jñà najngá-la.

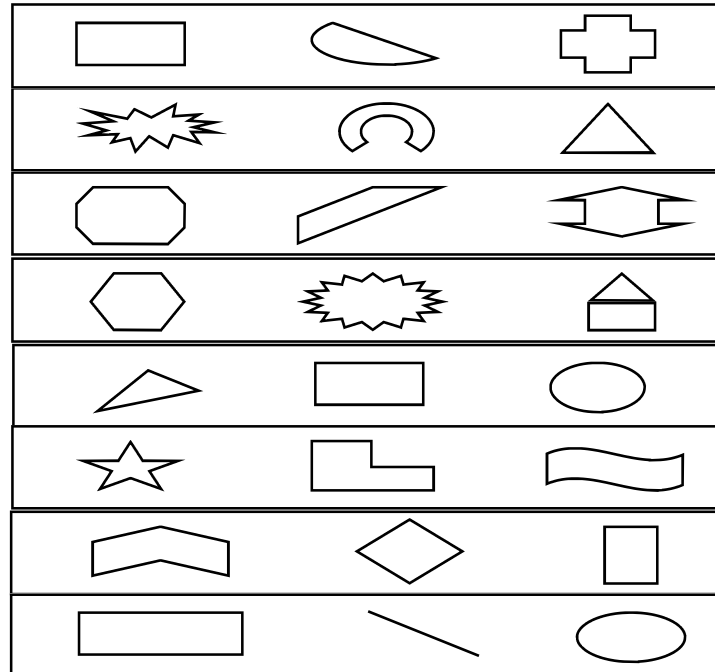
'Kia nga kjindáya, kii 'sín tsò: ¡Teee! ¡Teee! ¡Teee! ¡Teee! Mì tsa ta bajme tajngo, bima kjín-ní, ngi ta jñá ma-ni nga síkjí'nchré-ná tsa yá ra nchrabá kò tsa yá ra tsá'ba, sí síi kjindáya.

4. Chj̄inangi-l̄a j̄nà 'én k̄ī a'ta 'tse 'én ra 'nd̄ī kamàxkiya:

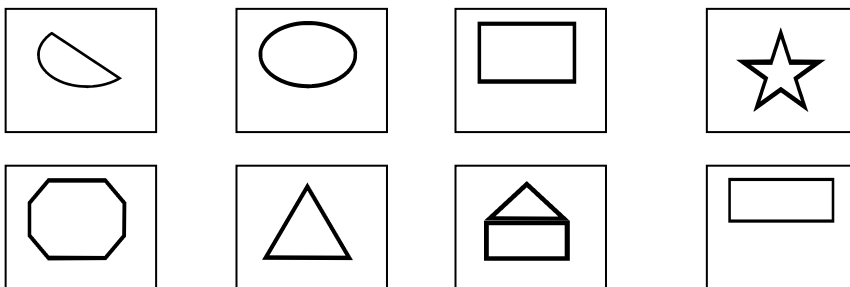
¿Yá ra kj̄ame mangáson-k̄o j̄è n̄ise ra-k̄ī?

¿Mé xá kj̄indáya-ni?

5. Takón-l̄a j̄è xaj̄on-je ra-k̄ī j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá:

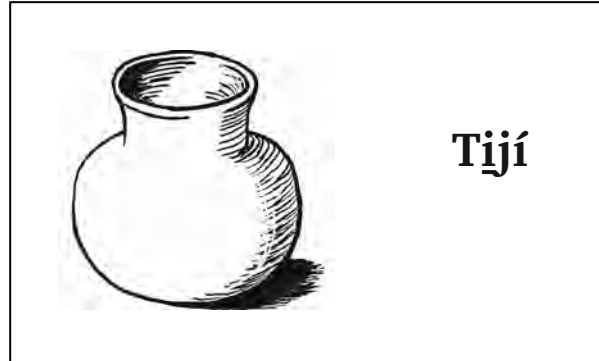

6. K̄o'tìn-l̄a nga katasíkiyájno ya xaj̄on-je j̄nà isén k̄ī:

Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni B. Tijí

1. Takón-la jè isén ra-kì jñà xita ra inchikotá'yá kò tìxkiyajìn jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà 'én kii jñà xita ra ichikotá'yá a'ta 'tse isén ra kabakòn-la:

¿Kó'ki jè tjí ra-kì?

¿Ñáa tjí ra ì'sa tse ma-la?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xita ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xita kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Tijí

Ya nditsin Naxitsje, tàxki kjín ndiyá-la tjí ra satína, tjín tjí ra 'nó tsiña kjòn, tjín ra masen tjín-la kò tjín ra itsíñá-ni. Tjín ra ta kátò kjòn kò tjín ra 'nga ísin kjòn. Tjín ra tjín chíká-la kò tjín ra tsìn-la. Ngì ta tjí sinè-ní ra sinda ijndáa, tsìn jìn ra tjí jma.

Koni 'sín kjòn nga jngó jngó tjí, kja machjeén kja machjeén-ní, jñà ra tsiña kjòn ta nandá sinchá, jñà ra masen tjín-la, jñà-ní ra chján-ya tsajmì kò jñà ra itsíñá kjòn tjín ra ta naxó sincháya ra jñà.

4. Chjĩnangi-là jǎnà 'én-kìì a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kókjòn tǐjǐ ra satína yà Naxìtsje?

¿Kó'sín machjeén nga jngó jngó tǐjǐ ra satína?

5. Takón-là jè xajon-je ra-kìì jǎnà xìta ra ìnchikotá'yá:

D	a	B
G	y	o
O	d	Q
y	r	U
Ý	l	T
B	d	p
E	B	f
g	n	m

6. Kò'tìn-là jǎnà xìta ra ìnchikotá'yá nga katasíkiyájno yà xajon-je jǎnà letra kǐì:

d	B	o	y
Ý	g	E	U

Jchítá'yé ra ma'tsia-ni ra ma-ni Ch. Ime

1. Takón-la jè isén ra-kìi jñà xità ra inchikotá'yá kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà 'én kii jñà xità ra ichikotá'yá a'ta 'tse isén ra kabakòn-la:

¿Kóma tsa 'kia 'bé-ná jè cho ra-kii?

¿Mé ra kjine jñà ime?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Kó'sín kjomà 'kia nga ískajàn-kò jñà ime

India kjotsé 'kia nga tíbatsjiáa na'ñó íchrjahíjo, tàxki kjaán kjomà'tiàan. Sisin kjón tífia tsiki nga tsá'bangia ya yá.

'Kia ijye ijcho ya ñánda nga tjín íchrjahíjo tàxki tsjaá-na, ískotsíjeén-la ñáa ra nda 'ki nga kichrja na'ñó-la. ¡Ta 'koaá kjomà-na nga kí'nchre-la nga ya tsá'ba chraña jngo xità!, kò kixin-ná: “Jè-la ni-la nangi ra nchrabá”. Tàxki kijì-ná, kò ta 'koaá kjomà-na nga xii ma ime nga itjo ya ñánda nga ijcho. Tàxki ísikátjen-ná ijo-na ya ajin ijñá, kò tàxki kjomà ime nga itjo. Ra 'an jyo jchán tsakátijna, kò sisin kjón ískotsíjen-la 'an jñà ime kó'sín nchrabá tjingi-ná, kò ta jngoó tajngoó ítsi'ke-la ntsa, nijngo ma tsi'ké-ná, 'aán ísikíjne-la.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kamàxkiya:

¿Mé-ni jahachinga-ni jè xita ra-kì?

¿Mé ra kjomà'tin?

5. Takón-là jè xajon-je ra-kì jñà xita ra inchikotá'yá:

Nise	Ndiyá	Píyó
Nisa	Natsí	Chroba
'Ya	Ime	Sasa
Je	Tí'ba	Inì
Tijí	Cho sera	'Se
Niso	Kiñé	Kiñá
Kátó	Xita	Likò
Ningo	Ifi	Biya

6. 'Ti-là jñà xajon ra xá kitiyá-ni kò kò'tìn-là nga kátátsji ya a'ta xajon-je:

Kátó	Tijí	Ime	Ifi
'Ya	Je	Niso	Xita

Jchítá'yé jè ra ma-ni jngo 1. Nise

1. Tákón-là jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra yá tjí'ta-là.

2. Chjìnangi-là jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé ra inchi'sín nise kii?

¿Mé ra kjine jñà nise?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sà fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sà-là ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

¿Yá nise-ni jè nise ra-kii?

Jè nise ra-kii, nise iso 'ki, kjameé kò'ki koni jè chikofa. Jñà ntsako 'ngaá kjòn, itsjí-ni kò inì kjòn. Jè tsja ní'ña ndi'tsin jma-ngi kjòn kò mejèn tsa jma kjòn jñà najngá-là.

'Kia nga kjindáya, kii 'sín tsò: ¡Teee! ¡Teee! ¡Teee! ¡Teee! Mì tsa ta bajme tajngo, bima kjín-ní, ngi ta jñá ma-ni nga síkjí'nchré-ná tsa yá ra nchrabá kò tsa yá ra tsá'ba, sí síi kjindáya.

4. Jò 'én chj̄inangi-l̄a a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kó'sín kjindáya jè n̄ise ra kòtsò-l̄a jè 'én ra ijye kjòxkiya?

¿Kóma-li, yá n̄ise-ni?

5. Takón-l̄a j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-l̄a nga kátíxkiya-te ra j̄nà.

N̄ise

6. Kò'tìn-l̄a j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *N̄ise*,
yá jè 'én ijye kamàxkiya, kò yá kátínda'tá yá xajon-l̄a ra síxáko.
(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 's̄iin).

7. Takón-l̄a jè xajon-je ra tjí'ta j̄nà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-l̄a j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra j̄nà kò
kátínda'tá jè xajon-l̄a ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 's̄iin)

N

n

S

s

E

e

I

i

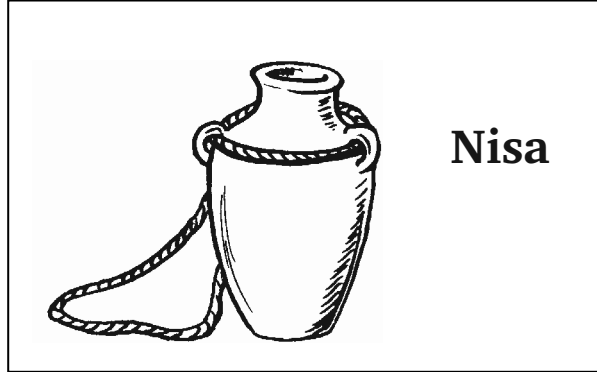
8. Kò'tìn-là jǎà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐ'ta jǎà letra ra ijye kakoté'yá jǎà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sìin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎà 'én kǐ. Jǎà 'én kǐ ra ijye tsikínda i'ka:

s	i	í
l	n	ì

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎà xá ra tǐnè-là nga 'sìin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn kò ito, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni jò 2. Nisa

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé ra-kii?

¿A nichjeén isi nisa?

3. 'Ñó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Ndási ra sinda-ni nisa kò tejí

Kó'sín mandá jè ndási.

Ítjón sakó jè ni'nde ra machjeén, kjín nìchjin ta kò'sín sihijo mé-ni nga katabitjongi ndá'nde-la, mé-ni nga nda kítjo-ni jè nisa kò tiji ra sinda.

Ra ijye bato nìchjin kii, 'kiaá sinè jñà ni'nde kii kò jngo yá ra jè 'ki nga nda katamaki'xi, akjòn 'kiaá nikjahangi-ni kò jngo xò'ba ra 'ñó ki'xi. Ra ijye ma yaá sìnchá jè ni'nde ya jngo tange ra 'ñó je, akjòn xaájen-né nandá skanda nga sijtsa'ma nga'tsì ni'nde, kò jngo yá ra 'ñó je maníjin-ni. Kò maá-te kò ntsaké nindá-ná mé-ni nga nda kataxicha-ni jè ndási.

Yaá sijna jè ndási ra ijye mandá, chiná-lá 'kia ijye ma koxáko nga sinda nisa kò tsa tiji. Tsa 'òn kò tsa jòn nìchjin ta kò'sín sijna.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé ra sinda-ni ndási ra kotsò-là?

¿Mé-ni nga kjìn nìchjin ta kò'sín signa-ni jè ndási?

5. Takón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Nisa

6. Kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Nisa*, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko.

(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

A	a
---	---

8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi.

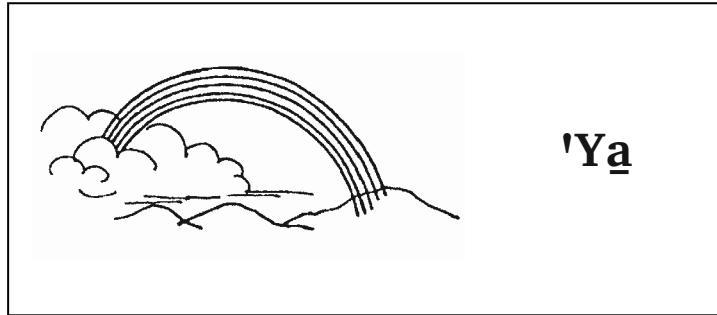
Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

S	a	s	e
S	a	s	a

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎnà xá ra tǎjínè-là nga 'sǐin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn kò ito, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni jàn 3. 'Ya

1. Takón-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjìnangi-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Mé ra tsijèn-li ijndíi?

¿Ñánda tjo-ni jñà 'ya?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xítà ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xítà kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Jè 'ya

'Kia nga tì'sa kiji ítjon ya Nindá, sí ta kjóxkón-na 'kia nga kítse jngo 'ya nga itjo ya ajìn isén i'ngaá, tàxki kjiín tsatsijèn-ni, skanda ta chibaá tsijèn-ni isén-la.

Kii ta kjóxkón-na 'kia nga kítse, nga ya nangi-ná mì tsa kò'sín ta kjìn tjo-ni jñà 'ya, yaá tjo'tá chraña-ná, tàxki ndaá batsijèn-ná kótjín ndiyá ki'tsiyá, kò, sí tsijeén 'ñó 'ba kjòn-ni jtsí 'kia nga tjo 'ya. 'Ya-ná ñánda nga ma'tsia-ni kò ñánda nga fehe'ta-ni.

Ta yaá-ni nangi-ná nga 'ñó nda batsijen-ni 'ya, mì 'koàà-ni koni ya ijnchiya.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé-niò ra kjìn tsatsíjen-nì?

¿Mé-ni ta kjóxkón-là jè ndì xìtā ra rā-kìi 'kia nga kijtse 'yā yā Nindá?

5. Takón-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én rā-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

'Y <u>a</u>

6. Kò'tìn-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: 'Ya, yā jè 'én ijye kamàxkiya, kò yā kátínda'tá yā xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

'	Y	y
---	---	---

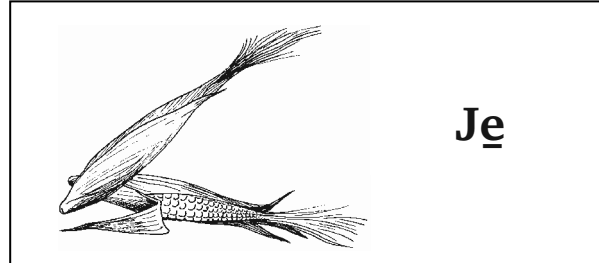
8. Kò'tìn-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jñà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tjí'ta jñà letra ra ijye kakoté'yá jñà xajon ra ijye kabato. Tì'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jñà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'sìin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jñà 'én kii. Jñà 'én kii ra ijye tsikínda i'ka:

'	S	<u>a</u>
'	S	<u>e</u>
'	Y	i

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jñà xá ra tjinè-là nga 'sjin jè ra ma-ni
ijòn, 'òn, jòn kò ito, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni ijòn 4. Jè

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Kótjín ma-ni jè ra tsijèn-li?

¿Mé jè-ni?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

'Kia nga tsjafá kajìn jno

Mi ki ma nga kijmí takén jè ndí jno-ná 'kia nga tsjafá kajìn.

Tà ngatjì-la tsa 'kia nga tajién ni'keén, mi ki jién chíkjoa-ná nga nikjeheskeé jñà cho kii, kò ta kjotjó chija ndí kjohima-ná, jñà cho kii takó kjo'ño síkje jñà ndí tsjasko jè.

'Koaá ma-ni nga machjeén-ní nga kjótsjieé xki ra biya-la cho kii, mé-ni nga mì jngó kjá sijkje-ni jñà ndí tsjasko jè 'kia nga ya kajìn jno-ná.

4. Jò 'én chj̄inangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kó'sin tsjá'chin-là j̄nà je j̄nà cho ra 'mì tsjafá?

¿Mé-ni machjeén-ni nga kjótsjieé xkì ra biya-là tsjafá?

5. Takón-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìj kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra j̄nà.

Je

6. Kò'tìn-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: Je,
ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko.
(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sjin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta j̄nà letra k̄ij kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra j̄nà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sjin)

J

j

8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐí'ta jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐí'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kii.

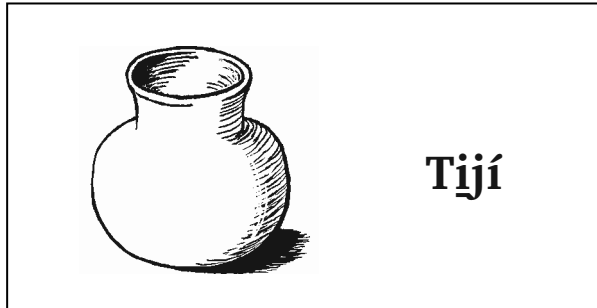
Jǎnà 'én kii ra ijye tsikínda i'ka:

J	a	n	e
S	í	j	é
'	J	i	

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎnà xá ra tǐínè-là nga 'sǐin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn kò ito, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni 'òn 5. Tijí

1. Takón-la jñà xita ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xita ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé tijí-ni?

¿Kó'sín machjeén jè tijí?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xita ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xita kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Tijí

Ya nditsin Naxitsje, tàxki kjín ndiyá-la tijí ra satína, tjín tijí ra 'nó tsiña kjòn, tjín ra masen tjín-la kò tjín ra itsíñá-ni. Tjín ra ta kátò kjòn kò tjín ra 'nga ísin kjòn. Tjín ra tjín chíká-la kò tjín ra tsìn-la. Ngi ta tijí sinè-ní ra sinda ijndáa, tsìn jìn ra tijí jma.

Koni 'sín kjòn nga jngó jngó tijí, kja machjeén kja machjeén-ní, jñà ra tsiña kjòn ta nandá sinchá, jñà ra masen tjín-la, jñà-ní ra chján-ya tsajmì kò jñà ra itsíñá kjòn tjín ra ta naxó sincháya ra jñà.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kótjín ndiyá-là tǐjǐ ra satína ya Naxìtsje?

¿Mé-ni ngi ta tǐjǐ sinè satína-ni?

5. Takón-là jǎnà xǐtǎ ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jǐ. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jǎnà.

Tjǐ

6. Kò'tìn-là jǎnà xǐtǎ ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *tjǐ*, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sǐin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jǎnà letra kii kò tìxkiyi ra jǐ. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jǎnà xǐtǎ ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jǎnà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sǐin)

T

t

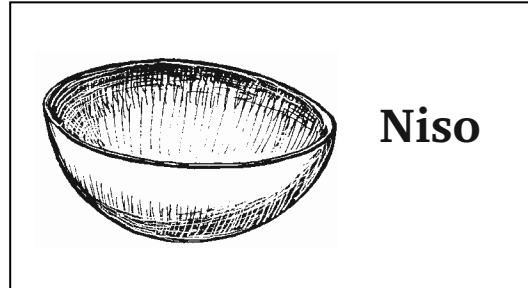
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐí'ta jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐí'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

T	í	s	e
í	t	e	
I	s	i	

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎnà xá ra tǐínè-là nga 'sǐin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni jòn 6. Niso

1. Tàkón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra yà tjí'ta-là.

2. Chjìnangi-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Kó'ki jè niso ra-kii?

¿Mé niso-ni jè niso ra-kii?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fì. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii kò tàkón kò 'sa-là ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Kó'sín sinda jè nchijá san

Mé ra machjeén nga sinda nchijá san kò kó'sín nìkò nga sinda:

Jò niso nijmé, masen tàsa jñà inì, masen niso najmá, itsé naxa, jngo xò'ba ra ma fahangi-ni. Kó'sín nìkò:

Jngo nìtjen kò jngo nìchjin tìndí jè nijmé. Jò-'ka tìkì'xiyí jè nijmé.

Tìkójìn-ndí yà aya tìjì jè chijo nijmé ra ijye 'xíya. Yà tìkíjna'ta chraña-là yà ñánda nga ska'ta tsjè-là.

Tìkjaàngì jè nandá nchijá ra ijye tímasan. 'Tióya india-ni xì-là ra kjoàhangì kò akjòn tìndá india-ni nga tìkójìn-là jè ra ijye kafahangi. Tsijeén nda mase 'kia nga ijye xo.

Jà náanchí xìn sinda ra jè, kò jè najmá tì'koa xín sijta nga chján.

india-ni xì-là ra kjoàhangì kò akjòn tìndá india-ni nga tìkójìn-là jè ra ijye kafahangi. Tsijeén nda mase 'kia nga ijye xo.

Jà náanchí xìn sinda ra jè, kò jè najmá tì'koa xín sijta nga chján.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kótjín niso nijmé kò najmá machjeén nga sinda jè nchijá san?

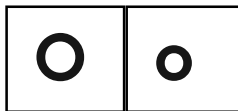
¿Mé-ni nga ítjòn siindá-ni jè nijmé?

5. Takón-là jñà xità ra inchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìj kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Niso

6. Kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Niso*,
yà jè 'én ijye kamàxkiya, kò yà kátínda'tá yà xajon-là ra síxáko.
(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sjin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kìj kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sjin).

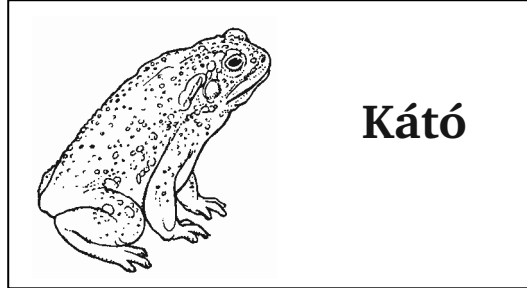
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

l	s	o	
l	t	o	
T	á	j	a

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎnà xá ra tǎjínè-là nga 'sǐin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni ito 7. Kátó

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta ko tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjìnangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Kó'ki jè chrjoba-la kátó?

¿Mé ra 'sín jñà kátó tsa 'kia nga kīndabeé?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii ko jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tikii ko takón ko 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma ko'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

'Kia nga tsikíxkón-na kátó

India kjotseeé, 'kia nga tì'sa jtabá 'ki isa, tajñó ítjo ya ni'ya-na nga tífia ya ñándá nga ískotá'yá.

'Kia nga tífia ya aya ndiyá, kjín jchán kátó kítse, jndíi ra ján kji'nga kátó nga tjímaya ya aya ndiyá. Chaán ta ít sakjon-la, isíkítsjen-ná, kixiàn: "Tsa ya ró kátó kjoaà'sèn ngi-ná."

'Kia nga ijye 'ndìi-'ndìi-ni nga ko'sín isíkítsjen, ta 'koaá kjoma-na nga tsin kjomà-la ya chrja'mí-na. Kji'nga kjitsiña nga ít sikítsajne ntsakoa; kixian:

“Ijyeé-la jaa'sen-ngi jngo-ná kátó”.

Ki ta jè 'saá-ni nchratí-ná ra ítjochrje ndajtsá-na ta ngatjì-la nga tìxákjá.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé-nio ra itsakjòn-là jè xità ra-kì?

¿Mé-ni ko'sín isíkítsjèn-ni tsa kátó ra jaha'sen-ngi-là?

5. Takón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kì ko tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá ko'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Kátó

6. Ko'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Kátó*, yà jè 'én ijye kamàxkiya, ko yà kátínda'tá yà xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii ko tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá ko'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà ko kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

K

k

8. Kò'tìn-là jǎà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐ'ta jǎà letra ra ijye kakoté'yá jǎà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'sìin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎà 'én kǐi. Jǎà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

K	a	t	ì
K	i	t	ì
K	a	t	é

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎà xá ra tǐnè-là nga 'sìin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni jìn 8. Ningo

1. Tàkón-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra yà tjí'ta-la.

2. Chjìnangi-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Mé ningo-ni?

¿Mé-ni mì tsa ajò ma-ni ningo-ná 'kia nga bichatjén?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xítà ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii kò tàkón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xítà kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Ningo ntsaké

'Kia nga kichátjén jñà ningo ntsaké, jè ra tjíne-la nga ta kichá kixi-ná.

Nga tsa 'kia bicha'tá'ñé, yaá faha'sen-jìn yà ijo ntsaké jè andi-la, tàxki ajo ma, mì ki ti ma nda mangí-ná kò tseé kjohi'in nikjieén.

'Koaá ma-ni, tjíne-la nga ta kichá kixi-ná, mi kì machjeén nga kichájin-ñé yà ijo ntsaké, mé-ni nga mì yà kjoaha'sen-jin-ni ijo ntsaké jè ningo-ná 'kia nga ijye kondajò india-ni.

Kíí kotíxiàn-na sa'koaá mi ki 'yeé mé-ni kò'sín yà faha'sen-jin-ni ijo ntsaké jñà ningo-ná.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé-ni ya faha'sen jin-ni ijo ntsaké jè ningo-ná?

¿Kó'sín tjíne-là nga kichátjén jè ningo ntsaké?

5. Takón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Ningo

6. Kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò:
Ningo, yà jè 'én ijye kamàxkiya, kò yà kátínda'tá yà xajon-là ra
sìxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin)

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra sìxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

Ng	ng
-----------	-----------

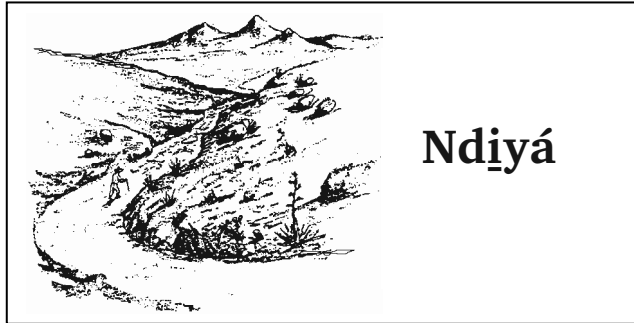
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

N	a	n	g	a
N	<u>a</u>	n	g	<u>a</u>
N	a	n	g	i

9. Kò'tìn-là nga katasíxáko jǎnà xá ra tǎjínè-là nga 'sǐin jè ra ma-ni ijòn, 'òn, jòn, ra nchrabá jè xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni ijan 9. Ndiyá

1. Takón-la jñà xita ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xita ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé ra tsijèn-ni ya isén ra-kii?

¿Kóma-li, ñánda-ni nga kò'sín chon?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xita ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xita kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Ndiyá Naxitsje

Jè ndiyá kichá ra tjín-la naxítji ra fi ya Naxitsje, tàxki tseé fi kò tàxki bítji-ní. Chóyaá-la nga fahà'ta-la xákjén jñà kichá ra tjín-la naxítji nga teyá-ní. Sasaá fi jñà kichá ra tjín-la naxítji nga ndaá chon jè ndiyá.

Jè ndiyá ra-kii jàn naxindá ra i'i fahatoko-ná. Fáhateé ya Ijnchi, ya Cuicatlán kò ya Telixtlahuaca. Nga ijye bateé ya naxindá ra-kii ra Telixtlahuaca, ta maseén ora fi isa jè kichá, tanga ijyeé ngui ta ason chon nga ijye bijcheé ijndáa, kò jè ndiyá mì tsa tì 'nó bítji-ni. Kò 'koáá 'sín bijcheé skanda ya Naxitjse.

4. Jò 'én chj̄inangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kóchon jè ndiya ra fì ya Naxìtsje?

¿Ñáa í-là naxìndá ra baxkì ya 'én ra kamàxkiya?

5. Takón-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Ndiyá

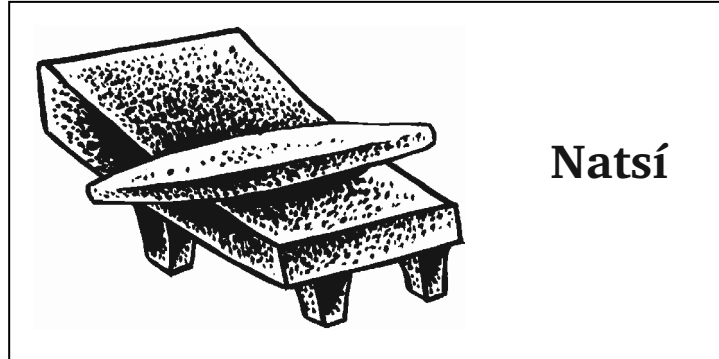
6. Kò'tìn-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: Ndiyá, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 's̄iin)

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 's̄iin)

Nd	nd
----	----

Jchítá'yé jè ra ma-ni te 10. Natsí

1. Takón-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra yà tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Kó'ki jè natsí ra-kii?

¿Nándà nchrabá-ni jñà najo ra ma natsí?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xítà ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xítà kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Nandá arrò

Kó'sín sinda jè nandá arrò kó kó'sín isa totjo 'yo:

Ra machjeén: Jngo chrjongo arrò. Jo jàn-ya chrjabayá kane-la. (I'saá nda tsa natsí 'xiyá-ni, mì ki tsa nda 'yo tsa 'kia nga molìno maki'xiyá-ni.)

Son tasà sakà.

Ítjon tiindí jè arrò tsa jò orà. Ijye koma, akjòn 'tióyi yà natsí jè arrò kò yà tìkójìn-la jè chrjabayá kanè-la.

'Kia ijye koma, tìnáchrjesìn yà natsí jè nà'yo arrò. Kò tiindá chibi. Akjòn tìikjangi. Tiindá isi nga mì 'ñó se katama jè ra ijye kjoàngi.

'Kia nga ijye sīindá, tijin sakà koni 'ki ixi mejèn-li nga 'sji.

Akjòn tiyi kò 'tji.

4. Jò 'én chj̄inangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

:

¿Kó'sín nìkò jè nandá arrò nga i'sa totjo 'yo?

¿Kó'sín nìkò nga sinda jè nandá arrò?

5. Takón-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìj kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Natsí

6. Kò'tìn-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò:
Natsí, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra
sìxáko.

(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sjin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra k̄ij kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà x̄ita ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra sìxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sjin)

Ts	ts
-----------	-----------

8. Kò'tìn-là jǎ̀nà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎ̀nà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎ́í'ta jǎ̀nà letra ra ijye kakoté'yá jǎ̀nà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎ̀nà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎ̀nà 'én kǐ̀. Jǎ̀nà 'én kǐ̀ ra ijye tsikínda i'ka:

N	<u>a</u>	t	s	é
T	s	a	t	i
T	s	i	n	i

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎ́íne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni te jngo 11. Ime

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Yá ime-ni jè ime ra-kii?

¿Yá cho isa-ni ra 'koa tì'sín ajò ma-ni 'kia nga 'bé-ná koni jè ime?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Kó'sín kjomà 'kia nga ískajàn-kò jñà ime

India kjotsé 'kia nga tíbatsjiáa na'ño íchrjahíjo, tàxki kjaán kjomà'tiàan. Sisin kjón tífia tsiki nga tsá'bangia ya yá.

'Kia ijye ijcho ya ñánda nga tjín íchrjahíjo tàxki tsjaá-na, ískotsíjeén-la ñáa ra nda 'ki nga kichrja na'ño-la. ¡Ta 'koaá kjomà-na nga kí'nchre-la nga ya tsá'ba chraña jngo xità!, kò kixin-ná: “Jè-la ni-la nangi ra nchrabá”. Tàxki kijì-ná, kò ta 'koaá kjomà-na nga xii ma ime nga itjo ya ñánda nga ijcho. Tàxki ísikátjen-ná ijo-na ya ajin ijñá, kò tàxki kjomà ime nga itjo. Ra 'an jyo jchán tsakátijna, kò sisin kjón ískotsíjen-la 'an jñà ime kó'sín nchrabá tjìngi-ná, kò ta jngoó tajngoó ítsi'ke-la ntsa, nijngo ma tsi'ké-ná, 'aán ísikijne-la.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Yà cho ra ijto ya ñánda nga ijcho jè xita ra-kì?

¿Mé-ni nga nì jngo ime tsi'ké-là?

5. Takón-là jñà xita ra inchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kì kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Ime

6. Kò'tìn-là jñà xita ra inchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Ime*, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà xita ra inchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

M	m
---	---

8. Kò'tìn-là jǎà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐ'ta jǎà letra ra ijye kakoté'yá jǎà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎà 'én kǐi. Jǎà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

I	m	a			
K	a	t	i	m	à
C	h	i	m	a	

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǐíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni te jò 12. Tí'bá

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Yá cho ra tjí'ta jè isén ra-kii?

¿Yá ta cho-ni ra bajà-la jñà tí'bá?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Mé-ni nga mì tí'bá jtsín-la tintsó.

'Nó machjeén nga nda kjòn tìkonda jìòn jñà ndí tintsó nga mì tí'bá katatsin-la.

Nga 'kia mì ki nda makònda, tí'bá bajà-la, bijta-ní kò mì ki tì ma fi-ni. Tì'koaá fahatji tsa'ba-ní kò sasaá maxkén.

Kjín ndí cho ra ta kò'sín biya, ra mì ki majchá kò mi kì nda mahi'i.

Kii kò'sín ma-ni 'kia mi kì nda makònda kò 'kia nga mì ki nda bakjèn kò yaá nchrabá-ni nga fahatji tsa'ba.

Kii machjeén-ni nga nda tìkinda jìòn jñà ndí tintsó-nò nga mì tí'bá katatsin-la.

4. Jò 'é n chjĩnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé ra ma tsa 'kia nga mì ki nda makònda jñà tíntsó?

¿Kó'sín 'sín jñà tíntsó tsa 'kia nga tí'ba tsin-là?

5. Takón-là jñà xita ra inchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kii kò tìxkiyi ra ji. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Tí'ba

6. Kò'tìn-là jñà xita ra inchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò:
Tí'ba, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra
sìxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìn).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra ji. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xita ra inchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra sìxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìn)

B

b

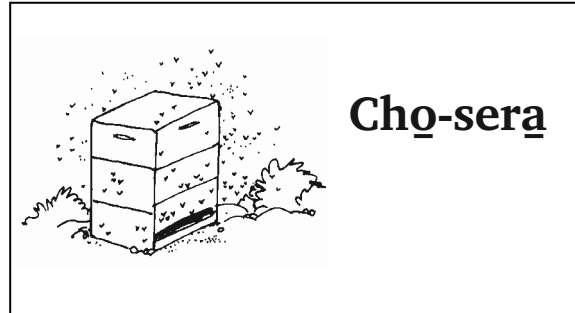
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

B	i	y	a	
B	i	j	t	a
B	e			

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎjíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni te jàn 13. Cho-sera

1. Takón-la jñà xita ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xita ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Yá cho ra inhibito jè kàxa ra-kii?

¿Nánda machjeén nga siijo jñà kàxa kii?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xita ra inchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xita kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Kó'sín síxá jñà cho-sera

Jñà cho-sera batoó 'nó síxá skanda 'kia nga tì'sa tjókjá. Jè xá ra bí'tsia-ni nga 'sín 'kia nga tì'sa nga cho-xó, jè-ní: nga jñá bàko-la nga síkjèn jñà ra 'sa ndí chjoó xó kò jè ndí chjoó xó ra ma jè na-la. Sítsje nga fahíxìn nga'tsì tjé ra katsajo ya aya kàxa-la. Jñà bàko-la nga kanítjo ya aya kàxa, nga jngoó i'nde bìtsajna nga síjte najngá-la, mé-ni nga majchá-ni jñà tsjén ra ijye ijncha. Tjín ra bàko-la nga bìtsajto ya xotjoba ñánda nga faha'sen-ni, mé-ni nga síkonda a tsjeé kjòn jñà cho-sera ra fiikó ndátsjén.

'Kia nga ijye kason nga'ñó-la, tàxki tajño bitjo nga fíkátsji ñánda tjín naxó, kò 'koáá 'sín síxá nga nìchjin nchijòn jñà ndí cho-sera kó skanda nga biya.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Yá-niò ra tà nda síxá ki'ta?

¿Ñáa xá ra tà 'sín?

5. Takón-là jñà xità ra inchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Cho-sera

6. Kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Cho sera*, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin)

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

Ch

ch

8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǐ'íta jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

Ch	o	i	s	i
----	---	---	---	---

Ch	o	n	a	'	y	á
----	---	---	---	---	---	---

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǐíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni te ijòn 14. Kĩñé

1. Takón-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà xítà ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Mé ra tí'sín jè ndí xítà ra-kii?

¿Mé 'sjin-ni nímé ra tíbiñá?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xítà ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xítà kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Kó'sín tjañá jè nijmé tje

Kó'sín tjíne-la nga kñé jè nijmé tje:

Ra ma'tsia-ni, jñà chjijieén jñà nijin ra i'i kjòn, akjòn jchítsijèn-lá jñà ra tsiña kjòn jñà nijmé-la, xìn katasìljo: jñà nijin ra itsíná kjòn, jñà ra xojtì kjòn kò ra jtsé kjòn

'Kia nga kñé:

Íjtón kináchrjeskeé jñà nijmé itsíná ra tjíjon ya skò nijin, akjòn kñé jñà ra tjí'ta ya tja'tsin, kináchrjejin tsjé tsjeé jñà nijmé ra jtsé kjòn kò jñà ra tsá'ño kjòn. Akjòn 'kiaá ma kñé jñà ra nijmé nda. Kò mì kì ma tsa najná tjáña-ni, ngi ta jè ningo-ná kñá-ná, mé-ni nga nda katitjo-ni.

4. Jò 'én chj̄inangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kó'sín tjíne-là nga k̄ĩné j̄nà nijmé tje?

¿Tsa tàxki k̄ĩná 'seé, kó koma?

5. Takón-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra j̄nà.

K̄ĩné

6. Kò'tìn-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *K̄ĩné*, yà jè 'én ijye kamàxkiya, kò yà kátínda'tá yà xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 's̄iin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta j̄nà letra k̄ii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là j̄nà x̄it̄a ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra j̄nà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 's̄iin)

Ñ

ñ

8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐi. Jǎnà 'én kǐi ra ijye tsikínda i'ka:

K	ì	ñ	á	
T	j	a	ñ	á

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎjine-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni chro'òn 15. Xìta

1. Takón-la jñà xìta ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta ko tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjìnangi-la jñà xìta ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Yá ra tjí'ta isén ra-kìi?

¿Yá xìta-ni?

3. 'Ñó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii ko jñà xìta ra ìnchikotá'yá, inda indaá tìkii ko takón ko 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xìta kii ma ko'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Jñà ndí xìta ra kichìndocha-la

India ró jò ndí xìta itjo ya naxindá-la nga kijì ya Mèjiko. 'Kia ró nga ijye ijcho ya Mèjiko, 'yamijìn ró jñà ndí naxá-la ndí xìta kii nga kijì ya aya kàye, kotsò koská ró nga ìnchifi. Chan ró ta jngo ì'nde isincha nga mì tì be-ni kó'sín kijì. 'Kia ró kijtse jngo xìta ra sijna'ta ya jngo ni'ya ra batoó 'ñó 'nga 'ki, ra 'ñó kjìn piso tjin-la, kitsó ró-la:

—¡Abió ijndí! ¡'Tiaàn kjonda tìsikò itsé-ná! Jè ni'ya ra-kìi ijyee mejèn kàtjen.

Jñà ndí xìta kii, kjokjiín ró-la, tsincha'tá'ñó ró-la jè ni'ya ra bato 'ñó 'nga. Tanga ta koá ró kjomà-la nga mì ki tì xátí tsáfa-ni jè xìta ra kòkitsò-la, ta ya ró akjòn kijì. Jñà ndí xìta kii, 'kiaá ró kjòchiya-la nga ta ichìndochaá-la.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Kó kitsò-là jè xità ra iskòndacha-là?

¿Kóma-li, mé-ni nga ichìndocha-là?

5. Takón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Xità

6. Kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Xità*,
yà jè 'én ijye kamàxkiya, kò yà kátínda'tá yà xajon-là ra síxáko.
(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko.(Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

X

x

8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐj. Jǎnà 'én kǐj ra ijye tsikínda i'ka:

X	o		
X	<u>i</u>	†	<u>a</u>
N	a	x	á
X	á	t	í

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎjíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jngo 16. Làxa

1. Tàkón-la jñà xità ra ìnchikotá'yá jè isén ra ì tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra yà tjí'ta-la.

2. Chjìnangi-la jñà xità ra ìnchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra ì tjí'ta:

¿Mé to kii?

¿Kótjín ndiyá-la làxa ra 'yaxkiin?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sà fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra ìnchikotá'yá, inda indaá tikii kò takón kò 'sà-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Mé-ni machjeén-ni nga koxki-la ìlàxa

Machjeén-ní tsa katijchó jngo nìchjin nga ma sixki-lá jñà ìlàxa ra tjín ì naxindá-ná.

Nga jñà ìlàxa ra tjín-ná skanda 'ndi tàxki tjín-la 'chin, kò jñà làxa ra bajà-la batoó chindo bitjo, mì ki ma satína tsa 'kia nga kò'sín kjòn.

Ijyeé 'fi xità ra xìn nchrabá-ní nga 'fìl kátse làxa 'kia nga 'sí mi'ken, kò mì ki nda tjín tsa 'cho kjòn làxa ra kotineé.

Tsa jién ra kò'sín sikítsjeén, komaá kjótsjieé mé xki ra kochjeén-la nga katachija 'chin ra tjín-la nga jngó jngó yá.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé-ni machjeén-ni nga sixki-lá jñà ìlàxa?

¿Tsa sixki-lá jñà ìlàxa, me kjotjo ra sako-ná?

5. Takón-là jñà xità ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Làxa

6. Kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò:
Làxa, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra
sìxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìn).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra sìxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìn)

L

I

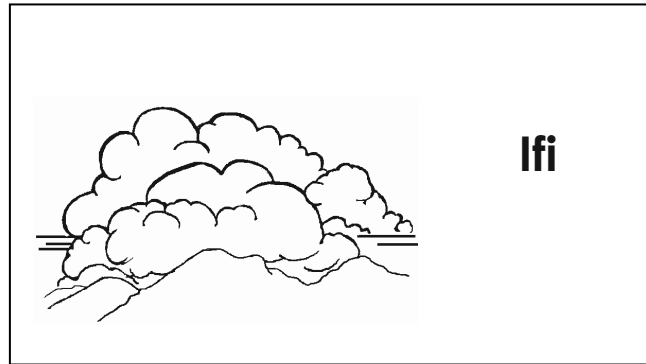
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎj'íta jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐj. Jǎnà 'én kǐj ra ijye tsikínda i'ka:

	L	i	k	ò
í	l	à	x	a

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎjíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jò 17. Ifi

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé isén ra-kii?

¿Kótjín ndiyá-la ifi ra tjín?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Ñánda nchrabá-ni jè jtsí tsjè

Tjín jngo ifi ra ya nchrabá-ni a'ta 'tse nga'tsì nì'ndi ra tjamítjen ta nga tíjngo isà'nde jè ra sí'ka jtsí tsje.

Jñà ifi kii, yaá nchrabá-ni a'ta tse nga'tsì tjé ra tì, kò ya ñándá nga tìngi ijñá, ñándá nga tì ngaska, ngatsì nì'ndi ra bachrje jñà kamiòn kò jñà ra tíbitjo ya fàbrikà i'i ra tjín ya ijnchiya.

Jè jtsí tsje mì tsa jtsí nda jìn, tsjá 'chiín-la tsa mé tsajmì tje ra tjín-ná, koni tsa jñà ndí jno chindo tsjé síjstin-la.

4. Jò 'én chjĩnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Ñánda nchrabá-ni jè ifi tsjè?

¿Mé ra ma 'sieén ra jién mé-ni nga mì tì ifi tsjè kata'se-ni?

5. Takón-là jñà xìta ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

lfi

6. Kò'tìn-là jñà xìta ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: *Ifi*,
yà jè 'én ijye kamàxkiya, kò yà kátínda'tá yà xajon-là ra síxáko.
(Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sjin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xìta ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko.(Jè xá ra ma-ni jò nga 'sjin)

F

f

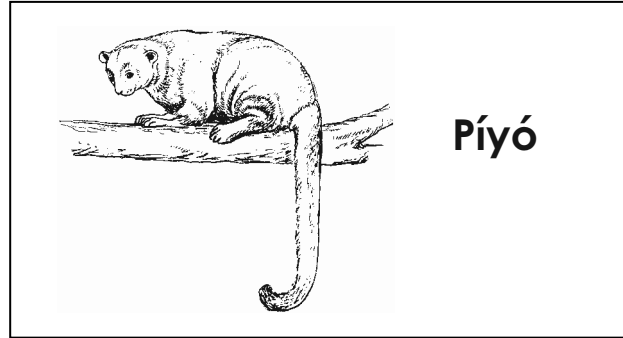
8. Kò'tìn-là jǎnà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎnà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎjítà jǎnà letra ra ijye kakoté'yá jǎnà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎnà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'sǐin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎnà 'én kǐj. Jǎnà 'én kǐj ra ijye tsikínda i'ka:

F	ì	
F	e	
'	F	a

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎjíne-là nga 'sǐin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn jàn 18. Píyó

1. Takón-la jñà xítà ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjínangi-la jñà xítà ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Yá cho ra-kii?

¿Kótjín ndiyá-la píyó ra tjin?

3. 'Ñó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xítà ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xítà kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Píyó chan

Mi kì machjeén nga tàxki sì'keén jè píyó chan.

Nga ta jñá-ni ndí cho kii ra 'ñó nda kjòn ndí chrjòba-la, chaán kjehesko tsa mì ki sikondeé, kò chaán jchijatje jñà ndí cho kii. Mì tsa mé ra 'sín jìn, mì tsa xkandi jìn kò mì tsa mé ra kjine jìn ra jién bìtjeé.

Tsa jchijatje jñà píyó chan, jñà ndí ixti-ná mì ki tì skexkon-ni kókjon jñà cho kii.

'Koaá ma-ni nga machjeén-la nga nda jcheé mé nìchjin sì'ma-la i'ndí kò kókjon jñà ra ndí cho i'ndí, mé-ni nga ta jñá kjón sì'keén jñà ra ijye ndí cho jchá.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé-ni nga mì machjeén-ni nga tàxkì s'keén jè píyó chan?

¿Kó'sín 'bi 'chin-lá jè isa'nde 'kia nga ni'keén jè píyó chan?

5. Takón-là jñà xità ra inchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én ra-kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Píyó

6. Kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò: Píyó, ya jè 'én ijye kamàxkiya, kò ya kátínda'tá ya xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sjin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là jñà xità ra inchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò kátínda'tá jè xajon-là ra síxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sjin)

P

p

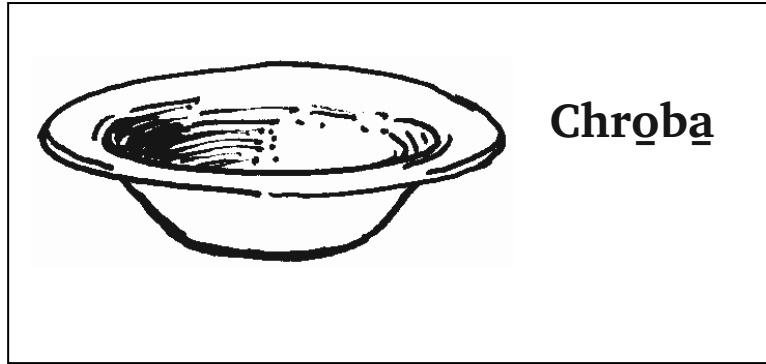
8. Kò'tìn-là jǎ̀nà xítà ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jǎ̀nà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra tǎ́j'ta jǎ̀nà letra ra ijye kakoté'yá jǎ̀nà xajon ra ijye kabato. Tǐ'koaá kò'tìn-là nga katasíjngo-te jǎ̀nà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko (jè xá ra ma-ni jàn nga 'sìin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jǎ̀nà 'én kǐj. Jǎ̀nà 'én kǐj ra ijye tsikínda i'ka:

P	a	ì	t	o
L	í	p	á	
T	s	á	p	á

9. Kò'tìn-là nga katabínda jè xá ra tǎ́jine-là nga 'sìin ya xajon-là ra síxáko.

Jchítá'yé jè ra ma-ni chrjo'òn ijòn 19. Chroba

1. Takón-la jñà xità ra inchikotá'yá jè isén ra i tjí'ta kò tìxkiyi jè 'én ra ya tjí'ta-la.

2. Chjinangi-la jñà xità ra inchikotá'yá jñà 'én kii, a'ta 'tse isén ra i tjí'ta:

¿Mé chroba ra-kii?

¿Kótjín ndiyá-la chroba ra 'yaxkin?

3. 'Nó kjòn tìxkiyajìn jè 'én ra 'sa fi. Akjòn tìxkiyakii kò jñà xità ra inchikotá'yá, inda indaá tìkii kò takón kò 'sa-la ntsii nga jngó jngó 'én, mé-ni nga jñà xità kii ma kò'sín katakjingí-te-ni ra jñà.

Chroba

'Kia nga kijiàa ya naxindá ra mì Yalàla, 'kia nga itjo jngo 'sí, ngi ta jngoó ndiyá-la chroba ra isichjeén xità nga kitsjaya nàjin tsajmì ra ichi nàjin. 'Kia nga kitsjà nàjin kafè, mì tsa tàsa kitsjàya nàjin, tì'koaá chrobaá tsikíya nàjin jè kafè kò jè nandá ixi.

Tì jñá-ni chroba isiya nàjin jè kàndo ra ichi nàjin, jñà ndí chroba ra kjando kjòn. Jñà xità ra ijcho ra xìn 'ji-ni ta kjóxkón tè-la, nga kò'sín kjomà. Tjín ra mì ki kjomà-la tsakjènya jñà chroba kii ngà mì tsa kuchjàra kitsjà-te ra ma singi jè kàndo.

4. Jò 'én chjìnangi-là a'ta 'tse 'én ra ijye kabìxkiyi:

¿Mé chròbà ra tsakjènya jè xìtā ra kiji yā Yalalag?

¿Kó kjomà-là xìtā ra ijcho kakjèn yā 'sí?

5. Takón-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá jè xajon-je ra tjí'ta jè 'én rā-
kìi kò tìxkiyi ra jì. Akjòn 'kiaá kò'tìn-là nga kátíxkiya-te ra jñà.

Chròbà

6. Kò'tìn-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá nga kátátsji jè 'én ra tsò:
Chròbà, yā jè 'én ijye kamàxkiya, kò yā kátínda'tá yā xajon-là ra
sìxáko. (Jè xá ra ma'tsia-ni nga 'sìin).

7. Takón-là jè xajon-je ra tjí'ta jñà letra kii kò tìxkiyi ra jì. Akjòn
'kiaá kò'tìn-là jñà xìtā ra ìnchikotá'yá nga kátíxkiya ra jñà kò
kátínda'tá jè xajon-là ra sìxáko. (Jè xá ra ma-ni jò nga 'sìin)

Chr

chr

8. Ko'tìn-là jñà x̣iṭa ra ìnchikotá'yá nga katasíjngo jngo 'én kò jñà ndí xajon ra xá kitiyá-ni ra ṭjí'ta jñà letra ra ijye kakoté'yá jñà xajon ra ijye kabato. Ṭi'koaá ko'tìn-là nga katasíjngo-te jñà 'én ra ijye tsikínda'tá jè xajon-là ra síxáko(jè xá ra ma-ni jàn nga 'ṣiin) kò katàjoóya-ni kótso-ni jñà 'én ḳii. Jñà 'én ḳii ra ijye tsikínda i'ka:

N	<u>a</u>	chr	<u>o</u>
N	<u>a</u>	chr	á
Chr	o	b	a

9. Ko'tìn-là nga katabínda jè xá ra ṭjíne-là nga 'ṣiin ya xajon-là ra síxáko.

10.- Tjaijta_{ḳii} je x̣iṭa ra ṭikotá'yá je xá ra ma-ni kan kò kájngo ya je xajon ra maxáko.

'Én ngixó (Mazateco de la Parte Media) Asesor MIBES 1

Guía para el asesor bilingüe

se terminó de producir

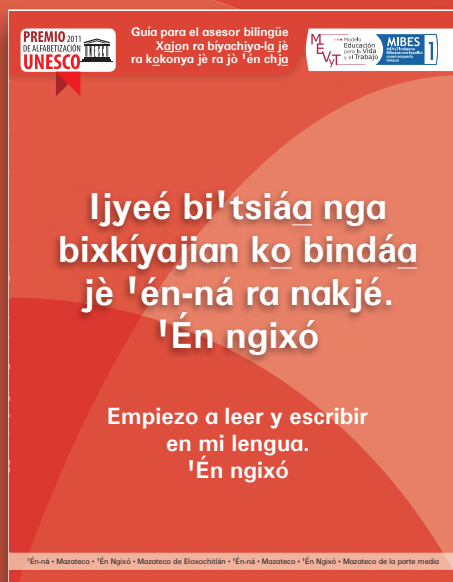
en el mes de septiembre del 2014,

en los talleres de

Impresora y Encuadernadora Progreso, S. A. de C. V.

Calz. San Lorenzo 244; 09830 México, D. F.

El tiraje consta de 100 ejemplares.

Jè jngó-jté xajon ra-kii ra 'tse xita ra kokonya ra jò 'én chja, kii ra 'ño tjen-ngi nga ma kosiko'ta kó'sín nga kokonya ra jè, kjin ndiyá-la mé xajon ra 'ya ra ma siixáko, yaá 'ya jngo xajon ra biyachiya-la ko kii xá tjín-la jè xajon ra-kii nga 'bénajmíya-la kó ta kjin ndiyá nga ma kokonya-la jñà xita, nga ma kiixkiyajin kó nga ma kiinda, ko ti'koaá yaá 'senajmíya chiba-la kó'sín ko kjiá-nio nga kochjeén nga'tsi jñà xajon kii ra 'ya kjoachjine. 'Koaá 'sín tí'mi-li nga chjí'ta ki'tá-ní jè xajon ra biyachiya mé-ni nga nichjin nchijòn ì'sa nda sixákii ko jñà xita ra bijchókotá'yá ya ñánda nga bitsajnatjín.

El paquete para el asesor bilingüe tienen como principal objetivo, apoyar su trabajo como asesor. En éste, encontrará diferentes materiales, entre ellos una guía que tiene como propósito explicarle los diferentes pasos que debe seguir para enseñar a las personas a leer y escribir, así como una breve explicación de cómo y cuándo utilizar los diferentes materiales de este paquete modular. Lo invitamos a consultar con frecuencia su guía para mejorar cada día su trabajo con las personas que asisten al Círculo de estudios.

DISTRIBUCIÓN GRATUITA

Ta kjotjo tíma'bíson

Este programa es público, ajeno a cualquier partido político. Queda prohibido su uso para fines distintos a los establecidos en el programa.